

A JAG AZ 50-ES ÉVEKBEN

Beszélgetés Kamarás István szociológussal, iskolánk egykori diákjával.

Nagyon sokat hallottunk, s nem csak a 70 éves jubileum alkalmából, a gimnázium cisztercita múltjáról. Az 1912-től a háborúig tartó korszakról az emlékeztetésekből kirajzolódó kép követendő példává vált előttünk. De milyen volt vajon iskolánk az ötvenes években?

Összehasonlítva más budapesti gimnáziumokkal: közepes. Belülről: "vegyes", ellentmondásos. Elég bizonyíték erre a tanári kar. Akadt köztük az előd-gimnáziumban oktató világi tanár, volt, aki gyorstalpálón végzett, volt, aki személyesen ismerte József Attilát, akadt aki jutalomból, s olyan is, aki büntetésből került ide 56 után. Élettörténetük, értékrendjük, világnézetük, mentalitásuk, szaktudásuk, viselkedésük szerint igen-igen különböző emberek voltak tanáraink.

Üzem volt-e az iskola vagy közösség?

Közösség biztosan nem. Élet volt ugyan benne, de lelke mintha nem lett volna. Igazi szakkörök nem működtek. A sport ment és a színjátszás. Az utóbbi - Laky Péter jóvoltából - igen magas színvonalon. Ami az életet illeti, a népfölkelés idején magára ébredt a diák-önkormányzat, s 57-re is maradt valami ebből a nekibuzdulásból, az április 4.-i ünnepségen a díszteremben sehogysem akarózott a diákságnak, s gondolom a "tanárság" egy részének sem. az Internacionálét elénekelni. Szóval időnként fel-fel-villant az iskola, vagyis a közösség arca, s nem csak politikai jellegű megmozdulásokkor, egy-két április elsején és más alkalmakkor is.

Milyen értékeket kaptál a József Attila gimnáziumtól?

A rám eddig legnagyobb hatást gyakorló emberek egyike, Laky Péter volt, egykori osztályfőnököm, aki matematikát, fizikát és emberséget tanított nekünk. Egy híres színész kései gyermeke volt, akkor még nagyon fiatal, érzékeny, törekeny, színes egyéniség. Igazi személyiség, még akkor is, ha gyerekarca miatt sokan Bambinónak hívták. Mint említettem, ő vezette a színjátszó társulatot, foglalkozott műfordítással, később zenélt és énekelt is. Keresztény humanizmust közvetített, de nem közvetlen módon, óvatosságból is, de tapintatból is, sosem vette szájára a legfontosabb szavakat. Elmondok három példát. Mindenkinek volt egy füzetke levelek az osztályfőnökhöz címmel. Szemérmes, de férfias kapcsolatra adott nekünk lehetőséget. A második: egy alkalommal nagyon gyengén felelt egy nem igazán rossz tanuló. Laky Péter egyre sötétebben nézett, de nem rá, befelé. Majd kinyitatta az egész osztállyal a füzetünknek azt az oldalát, amelyen az ominózus anyag szerepelt, s át kellett húznunk az egészet pirossal, s rá kellett írunk nagy betűkkel, hogy rossz. Mármint a magyarázat. Aztán ismét leadta az anyagot. Valahol itt kezdődik a tanár.

Egy tanárnak mindig nagyon nehéz az osztályával. Felelős értük, s ezért mindig figyelmeztetni, szidni kell őket, gyakran prédikáció formájában nevelni, ami azonban nagyon ritkán ér cél't. Előfordult, hogy osztályfőnökök prédikáltak?

A harmadik példa éppen erről szól. Elhatároztuk, hogy az osztály nevet választ. 57 tavaszán voltunk, s kézenfekvő volt, hogy az osztály többsége ezt javasolja: Október 23. Ebbe mindenki belebukott volna, talán az igazgató is. Laky Péter mégsem szólt ellene semmit. Behozta 48-as honvéd nagypapa naplóját, s felolvasott belőle, aztán a következő alkalommal enyhe többséget kapott a Március 15-e elnevezés.

Mit vártatok el inkább egy tanártól: emberséget vagy szaktudást?

Hiába vagyok szociológus, hiába erőltetem emlékezetem, visszamenőleg nem tudok közvéleménykutatást rendezni. Arra élesen emlékszem, hogy - jó fejű társaság voltunk - nem szerettük a szakmailag gyenge tanárokat. Laky Pétert mindenestül elfogadtuk. A többiek között voltak, akit tiszteltünk: ezek olyanok voltak, akik következetesek voltak, akiknek tartásuk volt, de többekben nem ismertünk fel értéket. Laky Péteren kívül Krémer Erzsébet és Sentés Ervinné voltak "nagy tanáraink".

Gyerekeid is itt érettségiztek. Hogyan látod, miben változott az iskola?

Előnyére változott. A legfőbb baja ma is, hogy egy pedagogus, egy embertelenül nagy intézmény. Iskolagyár, emberszerű kisüzemekkel benne. 3-400-nál több diákkal a legjobb tanárok sem tudnak jó iskolát csinálni. Meghökkenítő élményem volt az évadnyitó szülői értekezleten Palotás igazgató úr vagány szövege. Bátran felvállalta a ciszter elődöket, értékrendet sugallt, érzékeltette, mennyire értékeli a KISZ-ben való nyüzsgést, mennyire a tisztos ipart.

Vasbányai tanár úr szülői értekezletei volt harmadik egyetemem: Németh László-i színvonalú emberségtant adott elő. Büszke vagyok arra, hogy fiam nevelésében társzerzője lehetek.

1989